

RODO a proces zmiany sprzedawcy energii elektrycznej i nieprawidłowości z nim związane

Spis treści

- I. Wprowadzenie
- II. Liberalizacja rynku energii
- III. Procedura zmiany sprzedawcy energii elektrycznej
- IV. Nieprawidłowości występujące przy zmianie sprzedawcy energii elektrycznej
- V. Podstawowe pojęcia na gruncie RODO
- VI. Zasady przetwarzania danych osobowych na gruncie RODO
- VII. Podsumowanie

Streszczenie

Przedmiotem opracowania jest przedstawienie procedury zmiany sprzedawcy energii elektrycznej w Polsce. Od 2007 roku obserwowany jest stały wzrost liczby zmian sprzedawcy energii elektrycznej, co jest zarówno szansą, jak i zagrożeniem dla konsumentów. Dlatego w niniejszym opracowaniu przedstawione zostaną praktyki sprzedawców energii elektrycznej, które naruszają zbiorowe interesy konsumentów. Druga część opracowania przedstawia rozwiązania zawarte w ogólnym rozporządzeniu o ochronie danych (RODO) w kontekście zawarcia i wykonywania umowy sprzedaży energii elektrycznej. Ponadto przedstawione zostanie w jaki sposób unijne rozporządzenie może się przyczynić do zwiększenia poziomu ochrony odbiorców energii. W podsumowaniu zostanie wskazane, co stanowi największe zagrożenie w przypadku zmiany sprzedawcy energii elektrycznej oraz jakie działania można podjąć w celu jego ograniczenia.

Słowa kluczowe: prawo energetyczne; sektor energetyczny; zmiana sprzedawcy energii; sprzedaż energii; konsument; dane osobowe; RODO.

JEL: K12, K21, K23, K32, K33

I. Wprowadzenie

Sektor energetyczny w Polsce w ostatnich latach został poddany wielu rewolucyjnym zmianom. Jedną z najistotniejszych jest liberalizacja rynku energii elektrycznej, dzięki której od 1 lipca 2007 r. pojawiła się możliwość zmiany dostawcy energii, a która znosiła dotychczasową rejonizację

* Prawnik, specjalista ds. ochrony danych osobowych w Jamano sp. z o.o.; doktorant w Katedrze Prawa Cywilnego i Prawa Prywatnego Międzynarodowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. E-mail: pawelkdomagala@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-4602-3702>.

skutkującą przypisaniem konsumenta do odgórnie określonego dostawcy. Zmiana ta stanowi zarówno szansę, jak i zagrożenie dla interesu ekonomicznego konsumentów. Można wskazać, że na procedurę zmiany dostawcy energii elektrycznej istotny wpływ miał początek stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679¹ od dnia 25 maja 2018 r. Celem unijnego rozporządzenia jest z jednej strony zapewnienie bezpieczeństwa przetwarzanych danych poprzez ujednoczenie przepisów dotyczących ochrony danych osobowych w całej Unii Europejskiej, z drugiej zaś – zagwarantowanie wszystkim osobom fizycznym większej kontroli nad procesem przetwarzania swoich danych osobowych. Większa kontrola osób fizycznych oraz nowe wymagania odnośnie do przetwarzania danych osobowych nierozzerwalnie wiążą się ze zwiększeniem ilości obowiązków po stronie organizacji, które przetwarzają dane osobowe. Ponadto nie pozostawia większych wątpliwości, że do podmiotów przetwarzających dane osobowe będą należeć także podmioty zajmujące się sprzedażą energii elektrycznej oraz ich agenci, którzy w imieniu wspomnianych podmiotów zawierają umowy sprzedaży energii elektrycznej.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie procedury zmiany sprzedawcy energii elektrycznej w Polsce, w tym nieprawidłowości, jakie w niej występują, w kontekście obowiązywania RODO. Wspomniane wcześniej nieprawidłowości zostaną przedstawione na przykładzie decyzji wydanych przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów² w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, dotyczących przedsiębiorstw energetycznych, których przedmiotem działalności jest sprzedaż energii elektrycznej. Analiza przytoczonych decyzji zostanie uzupełniona o wyniki własnych badań empirycznych w przedmiocie nieuczciwych praktyk dostawców energii, ze szczególnym uwzględnieniem socjotechnik stosowanych przez nierzetelnych agentów przedsiębiorstw energetycznych. W drugiej części niniejszego opracowania przedstawiono z kolei najważniejsze postanowienia RODO, wskazując jaki wpływ będą one mieć na procedurę zmiany sprzedawcy energii elektrycznej oraz ograniczenie stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych przez nierzetelnych sprzedawców energii elektrycznej. W podsumowaniu niniejszego opracowania zostanie ocenione funkcjonowanie obecnie obowiązujących zasad dotyczących uczciwej konkurencji podmiotów rynku energii elektrycznej, których przedmiotem działalności jest sprzedaż energii elektrycznej odbiorcom końcowym. Omówione zostaną także propozycje Prezesa URE oraz Ministerstwa Energii, których celem miałyby być wzmocnienie ochrony konsumentów w przypadku zmiany przez nich dostawcy energii elektrycznej.

II. Liberalizacja rynku energii

Wprowadzenie do polskiej energetyki zasady *unbundlingu* umożliwiło kolejną ważną zmianę w obrębie polskiego sektora energetycznego, czyli wprowadzenie możliwości zmiany sprzedawcy energii elektrycznej przez odbiorców końcowych indywidualnych oraz przemysłowych. Zostało to realizowane na mocy ustawy z dnia 4 marca 2005 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska³, która wprowadziła do ustawy – Prawo energetyczne⁴

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE, Dz. Urz. UE z 2016 r. Nr L 119/1 (dalej: RODO).

² Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) jest centralnym organem administracji państwowej, do jego kompetencji należy kształtowanie polityki antymonopolowej oraz polityki ochrony konsumentów.

³ Dz.U. 2005, Nr 62, poz. 552.

⁴ Dz.U. 1997, Nr 54, poz. 348 ze zm. (dalej: pe).

przepis art. 4j, według którego „odbiorca paliw gazowych lub energii ma prawo zakupu tych paliw lub energii od wybranego przez siebie sprzedawcy”. Wejście w życie możliwości zmiany sprzedawcy energii elektrycznej przez odbiorców końcowych z dniem 1 lipca 2007 r. było efektem implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/54/WE z dnia 26 czerwca 2003 r. dotyczącej wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej⁵, której celem było stworzenie wolnego wspólnotowego rynku energii elektrycznej i gazu.

Regulacje odnośnie do wspólnotowego rynku energii elektrycznej zostały w późniejszym czasie skonkretyzowane przez dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotyczącą wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylającą dyrektywę 2003/54/WE⁶. Rozwiązania wspomnianej dyrektywy implementowała w Polsce ustawa z dnia 8 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz o zmianie niektórych innych ustaw⁷, stanowiąc, że „przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się przesyłaniem lub dystrybucją paliw gazowych lub energii, stosując obiektywne i przejrzyste zasady zapewniające równe traktowanie użytkowników systemu, umożliwi odbiorcy paliw gazowych lub energii przyłączonemu do jego sieci zmianę sprzedawcy paliw gazowych lub energii”⁸. Przytoczona nowelizacja wprowadziła uprawnienie polegające na tym, że „odbiorca końcowy może wypowiedzieć umowę, na podstawie której przedsiębiorstwo energetyczne dostarcza temu odbiorcy paliwa gazowe lub energię, bez ponoszenia kosztów i odszkodowań innych, niż wynikające z treści umowy, składając do przedsiębiorstwa energetycznego pisemne oświadczenie”⁹. Teść przepisu art. 4j ust. 3 została jeszcze w późniejszym czasie zmieniona przez ustawę z dnia 26 lipca 2013 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw¹⁰. Zgodnie z nią „odbiorca końcowy może wypowiedzieć umowę zawartą na czas nieoznaczony, na podstawie której przedsiębiorstwo energetyczne dostarcza temu odbiorcy paliwa gazowe lub energię, bez ponoszenia kosztów, składając do przedsiębiorstwa energetycznego pisemne oświadczenie. Odbiorca, który wypowiedzi umowę, jest obowiązany pokryć należności za pobrane paliwo gazowe lub energię oraz świadczone usługi przesyłania lub dystrybucji paliw gazowych lub energii”¹¹. Ponadto wprowadzony został przepis art. 4j ust. 3a stanowiący, że „odbiorca końcowy może wypowiedzieć umowę zawartą na czas oznaczony, na podstawie której przedsiębiorstwo energetyczne dostarcza temu odbiorcy paliwa gazowe lub energię, bez ponoszenia kosztów i odszkodowań innych niż wynikające z treści umowy, składając do przedsiębiorstwa energetycznego pisemne oświadczenie”¹². Dodatkowo wspomniana nowelizacja wprowadziła przepis art. 4j ust. 6, według którego „operator systemu przesyłowego oraz operator systemu dystrybucyjnego są obowiązani umożliwić odbiorcy paliw gazowych lub energii elektrycznej zmianę sprzedawcy, nie później niż w terminie 21 dni od dnia poinformowania właściwego operatora o zawarciu umowy sprzedaży lub umowy kompleksowej z nowym sprzedawcą”¹³.

⁵ Dz. Urz. UE z 2003 r. Nr L 176/37.

⁶ Dz. Urz. UE z 2009 r. Nr L 211/55.

⁷ Dz.U. 2010, Nr 21, poz. 104.

⁸ Art. 4j ust. 2 pe.

⁹ Dz.U. 2010, Nr 21, poz. 104.

¹⁰ Dz.U. 2013, poz. 984.

¹¹ Art. 4j ust. 3 pe.

¹² Art. 4j ust. 3a pe.

¹³ Art. 4j ust. 6 pe.

Procedura zmiany sprzedawcy energii elektrycznej początkowo była niezwykle skomplikowana i czasochłonna. Powyższy stan rzeczy przyczynił się do kolejnych nowelizacji ustawy – Prawo energetyczne, z 2010 r.¹⁴ oraz 2013 r.¹⁵, których celem była implementacja rozwiązań zawartych w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotyczącej wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej. Wspomniane nowelizacje miały na celu uproszczenie i skrócenie procedury zmiany sprzedawcy energii elektrycznej. Istotne znaczenie miała tutaj przewidziana w art. 4j ust. 6 ustawy – Prawo energetyczne umowa kompleksowa. Generalna Umowa Dystrybucji dla Usługi Kompleksowej udostępniona została przez przedsiębiorstwa energetyczne w grudniu 2013 roku. Umowa ta była bardzo ważna, gdyż w istotnie ułatwiała procedurę zmiany sprzedawcy, ograniczając ją do konieczności podpisania tylko jednej umowy z przedstawicielem nowego sprzedawcy energii elektrycznej. Natomiast wcześniej zmiana sprzedawcy energii elektrycznej wymagała podpisania dwóch umów z dwoma różnymi podmiotami – umowy o sprzedaż energii elektrycznej ze sprzedawcą oraz drugiej umowy na dostarczanie (dystrybucję) energii elektrycznej z operatorem systemu dystrybucyjnego.

III. Procedura zmiany sprzedawcy energii elektrycznej

Uprawnienie dotyczące zmiany sprzedawcy energii elektrycznej przyznano gospodarstwom domowym oraz odbiorcom przemysłowym. W przypadku gospodarstw domowych przy pierwszej zmianie sprzedawcy energii występują dwa możliwe sposoby postępowania. W pierwszym przypadku odbiorca sam przeprowadza procedurę zmiany sprzedawcy energii elektrycznej, która przebiega kolejno na kilku etapach:

- a) zawarciu umowy sprzedaży z nowym sprzedawcą, istnieje możliwość wykorzystania umowy kompleksowej, nie ma wtedy potrzeby podpisywania umowy o świadczenie usługi dystrybucyjnej;
- b) wypowiedzeniu obowiązującej umowy sprzedaży, która zazwyczaj będzie umową kompleksową;
- c) zawarciu umowy o świadczenie usługi dystrybucyjnej, w przypadku kolejnej zmiany sprzedawcy nie ma już potrzeby podpisywania nowej umowy o świadczenie usługi dystrybucyjnej;
- d) poinformowaniu operatora systemu dystrybucji o zawarciu umowy sprzedaży z nowym sprzedawcą;
- e) ewentualnym dostosowaniu układów pomiarowo-rozliczeniowych, koszty takiego dostosowania układu ponosi właściciel układu, którym w przypadku odbiorców w gospodarstwie domowym jest operator systemu dystrybucyjnego;
- f) odczycie licznika i rozliczeniu z dotychczasowym sprzedawcą.

Druga możliwa procedura zmiany sprzedawcy odbywa się z zastosowaniem umowy kompleksowej. W tym przypadku odbiorca końcowy zawiera tylko umowę sprzedaży z nowym sprzedawcą, który na mocy upoważnienia udzielonego mu w umowie reprezentuje odbiorcę przed operatorem systemu dystrybucyjnego oraz przed dotychczasowym sprzedawcą, dokonując niezbędnych formalności. Odbiorca końcowy musi jednak umożliwić odczyt licznika przedstawicielowi poprzedniego sprzedawcy, a następnie dokonać rozliczenia końcowego.

Zmiana sprzedawcy energii elektrycznej odbywa się bezpłatnie. Ponadto w przypadku wielokrotnej zmiany sprzedawcy energii elektrycznej, gospodarstwo domowe w dalszym ciągu zachowuje

¹⁴ Dz.U. 2010, Nr 21, poz. 104.

¹⁵ Dz.U. 2013, poz. 984.

prawo do zawarcia umowy ze sprzedawcą, który w danym obszarze pełni funkcję tzw. sprzedawcy z urzędu, a którym jest przedsiębiorstwo energetyczne, które przed dniem 1 lipca 2007 roku było obligatoryjnym sprzedawcą energii elektrycznej na danym obszarze.

IV. Nieprawidłowości występujące przy zmianie sprzedawcy energii elektrycznej

Przedstawione wcześniej zmiany stanowią zarówno szansę, jak i zagrożenie dla interesu ekonomicznego konsumentów. Należy przede wszystkim zwrócić uwagę na potrzebę zapewnienia odpowiedniego stopnia ochrony odbiorców energii, w szczególności w przypadku umów zawieranych na odległość (np. przez Internet czy korespondencyjnie) lub poza lokalem przedsiębiorstwa (np. w domu konsumenta). Dotychczasowe doświadczenia pokazują, że zawieranie umów z konsumentami poza lokalem przedsiębiorstwa stało się przyczyną wielu nadużyć ze strony nieuczciwych dostawców. Często spowodowane one były działalnością nierzetelnych agentów przedsiębiorstw energetycznych, którzy w trakcie zawierania umowy sprzedaży energii elektrycznej dopuszczali się wielu naruszeń obowiązującego prawa. Wspomniane nadużycia były przedmiotem postępowań, które zakończyły się wydaniem decyzji przez Prezesa UOKiK w przedmiocie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Jedną z najbardziej nagannych praktyk stosowanych przez nieuczciwych sprzedawców energii elektrycznej było wprowadzanie w błąd konsumentów, co do swojej tożsamości. Wspomniana praktyka polegała na twierdzeniu przedstawicieli sprzedawcy energii elektrycznej, że reprezentują oni dotychczasowego sprzedawcę energii (ewentualnie są jego zwierzchnikami)¹⁶. Natomiast sama umowa miałyby być jedynie aneksem do umowy lub gwarancją stałej niższej ceny. Prezes UOKiK zwrócił także uwagę na naganną praktykę przymuszania odbiorców energii elektrycznej do zawierania nowej umowy pod pretekstem wymogu podpisania nowej umowy, która wymagana jest przez zmianę przepisów prawa¹⁷ lub zmianę sposobu poboru opłat¹⁸. Ponadto jako naruszenie zbiorowego interesu konsumentów została wskazana praktyka wywierania presji na konsumentach, poprzez wywołanie przeświadczenia, że brak podpisania umowy doprowadzi do pozbawienia dostępu do energii elektrycznej¹⁹. Dodatkowo przedstawiciele sprzedawców energii elektrycznej ponaglali konsumentów w podpisywaniu dokumentów, uniemożliwiając tym samym zapoznanie ze wszystkimi postanowieniami umowy oraz załączników do niej²⁰. Ponadto Prezes UOKiK zwrócił uwagę na naganną praktykę niewydawania konsumentom treści nowo zawartej umowy sprzedaży energii elektrycznej oraz załączników do niej²¹.

Kolejna grupa naruszeń zbiorowego interesu konsumentów polega na braku informowania odbiorców energii elektrycznej, że wraz z umową sprzedaży energii elektrycznej podpisują oddzielną umowę ubezpieczeniową²². Ponadto często przymuszano drugą stronę do zawarcia wspomnianej dodatkowej umowy, wskazując, że jest ona niezbędną do zawarcia umowy sprzedaży

¹⁶ Zob. dec. Prezesa UOKiK z dnia 28.12.2017 r., nr RGD-7/2017.

¹⁷ Zob. dec. Prezesa UOKiK z dnia 27.12.2017 r., nr DDK-9/2017.

¹⁸ v dec. Prezesa UOKiK z dnia 14.02.2017 r., nr RGD-1/2017.

¹⁹ Zob. dec. Prezesa UOKiK z dnia 30.12.2016 r., nr DDK-25/2016.

²⁰ Zob. dec. Prezesa UOKiK z dnia 29.12.2017 r., nr DDK-11/2017.

²¹ Zob. dec. Prezesa UOKiK z dnia 28.12.2017 r., nr RGD-7/2017.

²² Zob. dec. Prezesa UOKiK z dnia 29.12.2017 r., nr DDK-11/2017.

energii elektrycznej. Czasami o dodatkowej opłacie handlowej lub ubezpieczeniu i ich stawce konsument dowiadywał się dopiero po wypełnieniu formularza umowy sprzedaży energii elektrycznej. Wspomniane działanie jest przykładem umyślnego stosowania socjotechnik, które polegają na wykorzystaniu zaangażowania danej osoby w konkretnej sprawie (Cialdini, 2000, s. 76–79) i przedstawianiu informacji, które mogłyby zniechęcić do podpisania umowy, dopiero na późniejszym etapie, gdy większość formularzy umownych będzie już wypełniona.

Następnym naruszeniem zbiorowych interesów konsumentów, występującym w przypadku zawierania umowy sprzedaży energii elektrycznej było utrudnianie skorzystania z prawa odstąpienia od umowy, poprzez nieinformowanie o takim prawie²³ oraz niewydawanie wzoru oświadczenia lub formularza odstąpienia od umowy²⁴. Ponadto UOKiK wskazał na praktykę, gdy sprzedawca energii elektrycznej, w przypadku skutecznego odstąpienia od umowy, kontynuował proces zmiany sprzedawcy oraz następnie kierował do konsumentów rachunki za sprzedaż energii elektrycznej i później wystawiał wezwania do zapłaty²⁵.

V. Podstawowe pojęcia na gruncie RODO

W celu zrozumienia wpływu RODO na procedurę zmiany sprzedawcy energii elektrycznej, na wstępie należałoby wskazać czym są dane osobowe i jak należy rozumieć pojęcie ich przetwarzania, ponieważ są to pojęcia kluczowe dla dalszych rozważań. Zgodnie z przepisem art. 4. pkt 1 RODO **dane osobowe** oznaczają informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej, gdzie możliwą do zidentyfikowania osobą fizyczną będzie osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora, takiego jak imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy, jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość danej osoby fizycznej. Można zauważyć, że w porównaniu z definicją danych osobowych zawartą w dyrektywie 95/46/WE²⁶, która wcześniej regulowała problematykę ochrony danych osobowych w państwach Unii Europejskiej, został rozszerzony katalog przykładów danych osobowych (Lubasz, 2017, s. 163–164). Chodzi tutaj o dane elektroniczne, takie jak dane o lokalizacji czy identyfikator internetowy. Powyższy zabieg odpowiada aktualnemu kierunkowi orzecznictwa²⁷ Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz opiniom Grupy Roboczej Art. 29²⁸, a w szczególności wydanej przez nią opinii 4/2007²⁹ w sprawie pojęcia danych osobowych (Lubasz, 2017, s. 163–164). W przypadku zawierania i realizacji umowy na dostawę energii elektrycznej przetwarzanymi danymi osobowymi będzie zbiór informacji, w skład którego wchodzić będą między innymi: imię i nazwisko, numer PESEL, adres zamieszkania, numer klienta odbiorcy energii elektrycznej. Ponadto jeśli adres e-mail konsumenta będzie zawierał w sobie czynniki pozwalające na identyfikację jego osoby (tj. imię i nazwisko),

²³ Zob. dec. Prezesa UOKiK z dnia 27.12.2017 r., nr DDK-9/2017.

²⁴ Zob. dec. Prezesa UOKiK z dnia 30.12.2016 r., nr DDK-25/2016.

²⁵ Zob. dec. Prezesa UOKiK z dnia 29.12.2017 r., nr DDK-11/2017.

²⁶ Dz. Urz. UE z 1995 r. Nr L 281/31.

²⁷ Zob. wyr. TS UE z dnia 19.10.2016 r., C-582/14, *Patrick Breyer v. Bundesrepublik Deutschland*.

²⁸ Grupa robocza ds. ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych została powołana na mocy art. 29 Dyrektywy 95/46/WE, jako niezależny podmiot o charakterze doradczym.

²⁹ Opinia Grupy Roboczej Art. 29 4/2007 w sprawie pojęcia danych osobowych (WP136).

to Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych³⁰ stoi na stanowisku, że jego także będzie można uznać za dane osobowe. Za dane osobowe, zgodnie ze stanowiskiem GIODO, należy uznać także dane pomiarowe o zużyciu energii elektrycznej, z związku z czym ochrona tych danych także będzie podlegać przepisom RODO (Billewicz, 2014, s. 13–14).

Należy zaznaczyć, że na gruncie unijnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych zostały wyróżnione dwa rodzaje danych osobowych: dane zwykłe oraz dane szczególnych kategorii, które nazywa się także danymi wrażliwymi. W art. 9 RODO wskazany został zamknięty katalog danych szczególnych kategorii. Zgodnie z nim za dane szczególnych kategorii należy uznać dane osobowe ujawniające pochodzenie rasowe, etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne czy światopoglądowe, przynależność do związków zawodowych, a także dane genetyczne i biometryczne przetwarzane w celu jednoznacznego zidentyfikowania osoby fizycznej, dane dotyczące zdrowia, seksualności lub orientacji seksualnej tej osoby. Natomiast danymi osobowymi zwykłymi będą wszystkie pozostałe dane niewymienione w katalogu zawartym w art. 9 RODO. Należy tutaj zaznaczyć, że dostawcy energii tak na etapie zawarcia umowy sprzedaży energii elektrycznej, jak i w trakcie jej wykonywania nie powinni przetwarzać danych osobowych szczególnych kategorii. Jest to wyrazem zasady minimalizacji danych, będącej jedną z zasad regulujących przetwarzanie danych osobowych na gruncie RODO³¹. Zgodnie z nią przetwarzane dane osobowe muszą być adekwatne oraz ograniczone do tego, co jest niezbędne dla osiągnięcia celów, w których są one przetwarzane. Natomiast w przypadku zawierania, jak i wykonywania umowy sprzedaży energii elektrycznej nie będzie istniała potrzeba przetwarzania takich danych, gdyż nie będzie to konieczne w trakcie tak zawarcia, jak i wykonania umowy, więc co do zasady zgodnie z postanowieniami RODO będzie zakazane.

Niezwykle ważne jest wskazanie, jak na gruncie RODO rozumie się przetwarzanie danych osobowych. Zgodnie z art. 4 pkt. 2 RODO „**przetwarzanie** oznacza operację lub zestaw operacji wykonywanych na danych osobowych lub zestawach danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany, taką jak zbieranie, utrwalanie, organizowanie, porządkowanie, przechowywanie, adaptowanie lub modyfikowanie, pobieranie, przeglądanie, wykorzystywanie, ujawnianie poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywanie lub łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie”³². Należy tutaj zaznaczyć, że czynności wyliczone w przytoczonym przepisie, a wchodzące w zakres pojęcia „przetwarzania danych osobowych”, stanowią jedynie przykładowe wyliczenie i nie są katalogiem zamkniętym. Twórcy RODO wyszli z założenia, że nie jest możliwe z góry określenie jakie czynności wchodzi lub będą w przyszłości wchodzić w zakres omawianego pojęcia (Litwiński, 2017, s. 197). Można zauważyć, że na gruncie RODO pojęcie „przetwarzania danych osobowych” jest rozumiane bardzo szeroko, gdyż już samo pobieranie danych od potencjalnego odbiorcy energii, w trakcie procesu zawierania umowy sprzedaży energii elektrycznej, będzie kwalifikowane jako przetwarzanie danych osobowych. To natomiast będzie się wiązało z koniecznością realizacji obowiązków ciążących na administratorze danych osobowych, w tym obowiązku informacyjnego, już na etapie zawierania umowy. Na gruncie RODO nie zdefiniowano samego pojęcia „zbierania danych osobowych”.

³⁰ Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych (GIODO) – polski organ do spraw ochrony danych osobowych w latach 1997–2018, 25.05.2018 r. zastąpiony przez Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych.

³¹ Zob. art. 5 ust. 1 lit. c RODO.

³² Art. 4 pkt. 2 RODO.

Dlatego chcąc rozstrzygnąć czy konkretna czynność stanowi zbieranie danych osobowych należy w pierwszej kolejności ustalić, w jakim celu osoba wchodzi w posiadanie danych osobowych, gdyż koniecznym dla zakwalifikowania danej czynności jako zbierania danych osobowych jest nie tylko zapoznanie się z danymi, lecz także chęć ich dalszego przetwarzania (Litwiński, 2017, s. 199). Ponadto nie ulega wątpliwości, że wśród czynności przetwarzania danych osobowych wymienionych w art. 4 pkt. 2 RODO to właśnie zbieranie danych ma szczególne znaczenie. Wynika to z faktu, że zbieranie danych wiąże się bezpośrednio z uzyskaniem faktycznego władztwa nad danymi przez inny podmiot niż osoba, której te dane dotyczą (Litwiński, 2017, s. 198).

Podczas przedstawiania pojęcia „przetwarzania danych osobowych” pojawił się termin „administratora danych”, na podstawie art. 4 pkt 7 RODO można wskazać, że „administrator oznacza osobę fizyczną lub prawną, organ publiczny, jednostkę lub inny podmiot, który samodzielnie lub wspólnie z innymi ustala cele i sposoby przetwarzania danych osobowych; jeżeli cele i sposoby takiego przetwarzania są określone w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego, to również w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego może zostać wyznaczony administrator lub mogą zostać określone konkretne kryteria jego wyznaczania”³³. W kontekście przetwarzania danych osobowych w trakcie procesu zawarcia i wykonywania umowy sprzedaży energii elektrycznej należy wskazać, że administratorem danych będzie przedsiębiorstwo energetyczne, którego przedmiotem działalności będzie dostawa (sprzedaż) energii elektrycznej. To właśnie przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się sprzedażą energii elektrycznej będzie decydowało o celach i sposobie przetwarzania danych osobowych. Ponadto to wspomniany podmiot będzie zobowiązany do dbania, by przetwarzanie odbywało się w zgodzie z RODO oraz wykazania w razie ewentualnej kontroli organu nadzorczego (Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych³⁴) wspomnianej zgodności³⁵. Dodatkowo to właśnie administrator danych ponosi odpowiedzialność za ewentualny incydent ochrony danych osobowych. Natomiast gdy wspomniany incydent będzie stwarzał ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych, może powstać konieczność zgłoszenia przez administratora naruszenia organowi nadzorcemu – bez zbędnej zwłoki, a najpóźniej w ciągu 72 godzin od wykrycia incydentu.

Analizując proces zawarcia umowy sprzedaży energii elektrycznej należy wskazać, że czasami występować w nim będą podmioty trzecie, którymi mogą być agenci przedsiębiorstw energetycznych zajmujących się dostawą energii elektrycznej. Wspomniani agenci, w imieniu przedsiębiorstw energetycznych, będą zawierać umowy sprzedaży energii z odbiorcami. W związku z powyższym nie budzi wątpliwości, że agenci przedsiębiorstw energetycznych także będą przetwarzali dane osobowe, jednak nie będą oni administratorami, a podmiotami przetwarzającymi (procesorami). Wspomniany podmiot przetwarzający na podstawie art. 4 pkt 8 RODO oznacza osobę fizyczną lub prawną, organ publiczny, jednostkę lub inny podmiot, który przetwarza dane osobowe w imieniu administratora danych. Ponadto należy wskazać, że podmiot przetwarzający (procesor) przetwarzając dane osobowe w imieniu administratora, nie może realizować własnych celów przetwarzania danych (Litwiński, 2017, s. 226). Można wskazać, że agenci przedsiębiorstw energetycznych, których przedmiotem działalności jest sprzedaż energii elektrycznej, wpisują się

³³ Art. 4 pkt. 7 RODO.

³⁴ Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych (UODO) – organ właściwy do spraw ochrony danych osobowych na terytorium Polski, jest prawnym kontynuatorem GIODO.

³⁵ Zob. art. 5 ust. 2 RODO.

w pojęcie „podmiotu przetwarzającego” na gruncie RODO. Decydujące znaczenie ma w tej kwestii fakt, że zawierają one umowy z odbiorcami energii w imieniu przedsiębiorstw energetycznych. Tak samo wspomniani agenci pozyskują, a później w dalszym ciągu przetwarzają, dane osobowe odbiorców energii elektrycznej w imieniu przedsiębiorstw energetycznych. Należy wskazać, że powierzenie przetwarzania danych przez administratora danych (sprzedawcy energii) co do zasady odbywa się na podstawie umowy powierzenia zawieranej z podmiotami przetwarzającymi (ewentualni agenci sprzedawców energii)³⁶.

VI. Zasady przetwarzania danych osobowych na gruncie RODO

Można wskazać, że przetwarzanie danych osobowych zostało oparte na fundamencie zasad zawartych w art. 5 ust. 1 RODO. Zasady dotyczące przetwarzania danych osobowych wskazują, w jaki sposób można przetwarzać dane osobowe, niejako kreując granice dla realizacji omawianych czynności przetwarzania. Pierwsza ze wspomnianych zasad, w doktrynie nazywana zasadą legalności, wskazuje, że przetwarzanie danych osobowych musi być zgodne z prawem, czyli odbywać się na podstawie prawnej³⁷. Artykuł 6 ust. 1 RODO dookreśla zaś w przypadku spełnienia jakich warunków przetwarzanie danych będzie zgodne z prawem. Jeżeli dane przetwarzane są przez przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się sprzedażą energii elektrycznej oraz ich agentów, podstawą do przetwarzania danych osobowych będzie najczęściej ich niezbędność do zawarcia czy wykonania umowy³⁸, a także do realizacji prawnie uzasadnionych interesów administratora³⁹. W drugim przypadku chodzi o dochodzenie ewentualnych roszczeń związanych z umową sprzedaży energii elektrycznej lub obronę przed nimi. Można wskazać, że w przypadku wystąpienia powyższych przesłanek (podstaw prawnych) nie ma większego sensu wykorzystywać do legalizacji przetwarzania zgody, o której mowa w art. 6 ust. 1 lit. a RODO, a ewentualne zastosowanie takiego zabiegu będzie jedynie dodatkowym kłopotliwym obowiązkiem dla administratora lub procesora przetwarzającego dane osobowe.

Kolejna zasada, zwana zasadą rzetelności, podobnie jak poprzednio omówiona zasada, została wyrażona w art. 5 ust. 1 lit. a RODO. Wspomnianą zasadę rzetelności rozumie się jako nakaz uwzględniania przez administratorów danych interesów i rozsądnych oczekiwań osób, których dane przetwarzają. Ponadto wskazuje się, że wymóg ten w polskim porządku prawnym powinien być interpretowany w taki sposób, aby przetwarzanie danych osobowych pozostawało zgodne z zasadami współżycia społecznego (Litwiński, 2017, s. 259). Powyższe zobowiązuje administratora do wzięcia pod uwagę interesów i uzasadnionych oczekiwań osoby, której dane dotyczą, poprzez spełnienie kryterium proporcjonalności ingerencji w prywatność spowodowanej przetwarzaniem danych, a także zapewnienie przejrzystości przetwarzania danych oraz zapewnienie, że dane nie będą przetwarzane w innych celach bez zgody podmiotu danych (Lubasz, 2017, s. 327). W związku z powyższym można zauważyć, że omawiana zasada jest rozumiana bardzo szeroko i wymaga od administratora wyważenia między prawem do ochrony danych osobowych a interesami podmiotów przetwarzających dane. Zasada ta przy przetwarzaniu danych osobowych

³⁶ Zob. art. 28 ust. 3 RODO.

³⁷ Zob. art. 5 ust. 1 lit. a RODO.

³⁸ Art. 6 ust. 1 lit. b RODO.

³⁹ Art. 6 ust. 1 lit. f RODO.

pełni podstawową funkcję, gdyż stanowi punkt wyjścia dla pozostałych zasad przetwarzania danych osobowych, często obejmując je swoim zakresem (Litwiński, 2017, s. 258).

Trzecią zasadą wyrażoną w art. 5 ust. 1 lit. a RODO jest zasada przejrzystości. Ma ona kluczowe znaczenie dla rzetelnego przetwarzania danych osobowych, gdyż wymaga, aby operacje przetwarzania danych osobowych były transparentne dla osób, których dane dotyczą. Na gruncie omawianej zasady przepisy RODO w istotny sposób rozbudowują obowiązki dotyczące informowania podmiotów danych, w tym umożliwienia osobom, których dane dotyczą, realizacji swoich uprawnień. Motyw 39 RODO precyzuje, że wszelkie informacje i komunikaty związane z przetwarzaniem danych osobowych powinny być łatwo dostępne i zrozumiałe. Należy podkreślić, że bardzo ważnym wymogiem nałożonym na administratora jest obowiązek formułowania informacji kierowanych do osób, których dane dotyczą, w jasny i prosty sposób (Lubasz, 2017, s. 328). Z zasady przejrzystości wynika obowiązek aktywnego działania po stronie administratora, który powinien dążyć do przekazania informacji w sposób odpowiedni dla konkretnej grupy osób, których dane dotyczą. Należy podkreślić, że zasada przejrzystości przede wszystkim wymaga informowania osób, których dane dotyczą, o tożsamości administratora (sprzedawcy energii elektrycznej), celach przetwarzania oraz podania innych informacji mających zapewnić rzetelność i przejrzystość przetwarzania w stosunku do osób, których sprawa dotyczy (Lubasz, 2017, s. 329). Omawiana zasada ma bardzo duże znaczenie dla procedury zmiany sprzedawcy energii elektrycznej, gdyż w praktyce powinna w najbliższym czasie doprowadzić do zaprzestania wcześniej przedstawionej nagannej praktyki podszywania się pod obecnego sprzedawcę energii elektrycznej lub jego zwierzchnika. Zgodnie z postanowieniami RODO taka praktyka będzie naruszeniem obowiązku informacyjnego i będzie mogła skutkować nałożeniem bardzo wysokich kar finansowych na nieuczciwe podmioty, dużo bardziej dotkliwych niż obecnie nakładane przez Prezesa UOKiK.

Niezwykle ważną zasadą, która została już wcześniej zasygnalizowana, jest zasada ograniczenia celu przetwarzania zawarta w art. 5 ust. 1 lit. b RODO. Zgodnie z nią dane osobowe muszą być zbierane w oznaczonych, wyraźnych i prawnie uzasadnionych celach i nieprzetwarzane dalej w sposób niezgodny z tymi celami. Ponadto dalsze przetwarzanie do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub do celów statystycznych nie jest uznawane w myśl art. 89 ust. 1 RODO za niezgodne z pierwotnymi celami. Należy wskazać, że cele zbierania danych powinny być określone nie później niż w momencie ich zbierania (Lubasz, 2017, s. 330). Oznaczoność celu polega na założeniu, że zbieranie danych nie jest dopuszczalne, jeżeli nie zostały określone cele, dla których mają być one zebrane. Omawiany nakaz ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia zgodności przetwarzania danych z pozostałymi zasadami ochrony danych osobowych, ponieważ określenie celu lub celów zbierania danych determinuje możliwość zastosowania pozostałych zasad przetwarzania danych, takich jak zasady minimalizacji danych, ograniczenia przechowywania, rzetelności czy legalności (Lubasz, 2017, s. 330). Konieczność oznaczenia celu jest równoznaczna z zakazem zbierania danych „na zapas” dla przyszłych, nieoznaczonych jeszcze celów. W kontekście tematyki niniejszego opracowania co do zasady celem przetwarzania danych będzie zawarcie oraz późniejsze wykonywanie umowy sprzedaży energii elektrycznej. W świetle art. 6 ust. 4 RODO przetwarzanie danych w innym celu niż cel, w którym zostały one zebrane, może odbywać się na podstawie: zgody osoby, której dane

dotyczą lub prawa Unii, prawa państwa członkowskiego, które stanowi niezbędny i proporcjonalny środek służący zagwarantowaniu celów, o których mowa w art. 23 ust. 1 RODO (Lubasz, 2017, s. 333–334).

Kolejną zasadą, również już wcześniej napomnianą, jest zasada minimalizacji danych. Zgodnie z nią przetwarzane dane muszą być adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co jest niezbędne do osiągnięcia celów, w których są one przetwarzane⁴⁰. Powiązana z powyższą jest zasada prawidłowości, według której dane osobowe muszą być prawidłowe i w razie potrzeby uaktualniane. Ponadto na podstawie ostatnio przytoczonej zasady należy podjąć wszelkie rozsądne działania, aby dane osobowe, które są nieprawidłowe zostały niezwłocznie usunięte lub sprostowane⁴¹. Można zauważyć, że zasada minimalizacji danych wprowadza ilościowe ograniczenie zbierania i dalszego przetwarzania danych osobowych, co odróżnia ją od zasady prawidłowości (poprawności) danych, która koncentruje się na ich jakości (Lubasz, 2017, s. 337). Można zauważyć, że zasada minimalizacji danych osobowych nie jest nowością, gdyż już na gruncie ustawy o ochronie danych osobowych z dnia 29 sierpnia 1997 r.⁴² obowiązywała zasada adekwatności danych⁴³, będąca odpowiednikiem omawianej zasady (Litwiński, 2017, s. 262–264). Zgodnie z zasadą minimalizacji danych mogą być one przetwarzane tylko w takim zakresie, jaki jest niezbędny dla osiągnięcia celu ich zebrania. Dlatego przetwarzanie danych osobowych w zakresie zbędnym dla osiągnięcia wcześniej oznaczonych celów będzie co do zasady oznaczało naruszenie przepisów RODO (Lubasz, 2017, s. 337–338). W praktyce będzie to oznaczało, że przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się sprzedażą energii elektrycznej, ich agenci lub inne podmioty w ich imieniu przetwarzające dane osobowe nie będą mogły co do zasady przetwarzać danych osobowych szczególnych kategorii. Przykładem naruszenia zasady minimalizacji danych jest, obecnie już rzadko spotykana, praktyka kserowania (fotografowania) dowodów osobistych. Można wskazać, że w powyższym przypadku administrator (sprzedawca energii elektrycznej) pobiera dane, które nie są niezbędne do zawarcia oraz wykonywania umowy (np. wizerunek osoby, imiona rodziców, miejsce zameldowania, wzrost, kolor oczu).

Należy wspomnieć także o zasadzie ograniczenia przechowywania, o której wspomina art. 5 ust. 1 lit. e RODO. Zgodnie z nią dane muszą być przechowywane w formie umożliwiającej identyfikację osoby, której dane dotyczą, przez okres nie dłuższy niż jest to niezbędne do celów, w których dane osobowe są przetwarzane. Zgodnie z omawianą zasadą dane osobowe można przechowywać przez okres dłuższy, o ile będą one przetwarzane wyłącznie do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych, historycznych lub statystycznych z zastrzeżeniem, że wdrożone zostaną odpowiednie środki techniczne i organizacyjne wymagane na mocy RODO w celu ochrony praw i wolności osób, których dane dotyczą. Natomiast należy wskazać, że ogólną zasadą jest zakaz przechowywania danych w nieskończoność (Lubasz, 2017, s. 339–340). W przypadku przetwarzania danych osobowych na potrzeby zawarcia oraz realizacji umowy sprzedaży energii elektrycznej okres retencji danych powinien zostać określony w taki sposób, aby dane w celu wykonania umowy były przetwarzane do momentu wygaśnięcia

⁴⁰ Zob. art. 5 ust. 1 lit. c RODO.

⁴¹ Zob. art. 5 ust. 1 lit. d RODO.

⁴² Dz.U. 1997, Nr 133, poz. 883.

⁴³ Art. 26 ust. 1 pkt 3, *ibidem*.

umowy. Natomiast w celu ewentualnego dochodzenia lub obrony przed roszczeniami związanymi z umową sprzedaży okres retencji danych będzie wynosił 6 lat od momentu wygaśnięcia umowy, w tym przypadku znajdzie zastosowanie przepis art. 118 kodeksu cywilnego⁴⁴.

VII. Podsumowanie

Przedstawiona problematyka jest niezwykle istotna ze względu na stale rosnącą liczbę konsumentów zmieniających dostawcę energii elektrycznej. Można wskazać, że w grupie taryfowej G (gospodarstwa domowe) w grudniu 2016 r. zmiany dostawcy dokonało 462 tys. odbiorców energii elektrycznej, a w analogicznym okresie w 2017 r. było ich już 546 tys. Natomiast w przypadku grup taryfowych A, B, C (firmy) było to odpowiednio 173 tys. odbiorców w grudniu 2016 r. oraz 188 tys. w grudniu 2017 r. Stale zwiększająca ilość zmian sprzedawcy energii elektrycznej z jednej strony wynika z wielu ułatwień wprowadzonych w opisywanej procedurze, z drugiej zaś – zwiększa się świadomość konsumentów o przysługujących im prawach. Można jednak wskazać, że znaczna część konsumentów wiąże zmianę sprzedawcy z wieloma obawami przed nieuczciwymi praktykami sprzedawców energii elektrycznej oraz ich agentów. Dla wspomnianych agentów liczy się tylko ilość podpisywanych umów sprzedaży energii elektrycznej, gdyż otrzymują oni prowizję właśnie od ich ilości. Dlatego też wielu agentów przedsiębiorstw energetycznych stosuje nieuczciwe praktyki w celu zwiększenia ilości podpisywanych umów. Rozwiązaniem przedstawionego problemu byłoby zwiększenie kontroli agentów przez przedsiębiorstwa energetyczne. Powyższe rozwiązanie jest w interesie przedsiębiorstw energetycznych zajmujących się sprzedażą energii, gdyż to oni ponoszą odpowiedzialność za nieuczciwe praktyki stosowane przez wspomnianych agentów. Wspomniane nieuczciwe praktyki agentów sprzedawców energii elektrycznej obecnie najsilnie naruszają zbiorowe interesy konsumentów i zasady dotyczące uczciwej konkurencji podmiotów rynku energii elektrycznej, których przedmiotem działalności jest sprzedaż energii elektrycznej. Jednak można wskazać, że opisane praktyki stanowią ostatnio obiekt zainteresowania UOKiK. W związku z powyższym można spodziewać się kolejnych decyzji Prezesa UOKiK w przedmiocie nałożenia kar na podmioty naruszające zbiorowe interesy konsumentów.

Ponadto w niniejszym opracowaniu wskazano, że istotny wpływ na procedurę zmiany sprzedawcy energii elektrycznej będzie miał początek stosowania RODO. Unijne rozporządzenie nakłada na przedsiębiorstwa energetyczne oraz ich agentów dodatkowe wymagania, w związku z przetwarzaniem danych osobowych osób fizycznych, których brak realizacji może spowodować, nałożenie dotkliwych kar finansowych przez Prezesa UODO w wysokości nawet do 20 mln euro⁴⁵. Można wskazać, że szczególnie realizacja obowiązku informacyjnego, który wymaga jasnego i wyraźnego wskazania podmiotu przetwarzającego dane, tj. sprzedawcy energii elektrycznej, przyczyni się do zwiększenia poziomu bezpieczeństwa konsumentów.

Problematyka zwiększenia poziomu ochrony odbiorców energii elektrycznej jest przedmiotem zainteresowania tak Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, jak i Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki⁴⁶ oraz Ministerstwa Energii. Prezesi UOKiK i URE wyszli z postulatem dotyczącym wprowadzenia zakazu zawierania umów sprzedaży energii elektrycznej poza lokalem

⁴⁴ Dz.U. 1964, Nr 16, poz. 93 ze zm.

⁴⁵ Zob. art. 83 ust. 5 RODO.

⁴⁶ Prezes Urzędu Regulacji Energetyki (URE) jest centralnym organem administracji rządowej, powołanym do realizacji zadań z zakresu regulacji gospodarki paliwami i energią oraz promowania konkurencji.

przedsiębiorstwa energetycznego (Świętochowska, 2018). Jednak wydaje się, że takie rozwiązanie mogłoby nadmiernie ingerować w swobodę umów oraz prawa konsumentów, gdyż zostaliby oni ograniczeni w możliwości wyboru trybu zawarcia umowy sprzedaży energii elektrycznej. Natomiast propozycje Ministerstwa Energii obejmują wprowadzenie wzorców umownych oraz obowiązku informowania konsumenta w jasny sposób o istotnych postanowieniach umowy przez przedsiębiorstwo energetyczne, a także zakładają wprowadzenie dla Prezesa URE upoważnienia do cofnięcia koncesji albo zmiany jej zakresu w przypadku wydania przez Prezesa UOKiK wobec przedsiębiorstwa energetycznego decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów⁴⁷. Można wskazać, że stosowanie jednolitych wzorców umownych poprawiłoby sytuację konsumentów, szczególnie tych, którzy mają problemy ze zrozumieniem treści postanowień umowy. Ponadto można zauważyć, że druga propozycja Ministerstwa stanowi rozszerzenie zakresu informacji, które muszą być przekazane konsumentowi w jasny i prosty sposób na gruncie RODO. Chodzi tutaj przede wszystkim o rzetelne informowanie konsumenta o wszystkich kosztach (w tym dodatkowych opłatach handlowych), które będzie on musiał ponosić w związku z zawarciem oraz realizacją umowy sprzedaży energii elektrycznej. Natomiast trzecia propozycja miałaby być narzędziem represyjnym wobec nieuczciwych sprzedawców energii. Kończąc, można wskazać, że wprowadzenie propozycji Ministerstwa Energii mogłoby polepszyć ochronę odbiorców energii elektrycznej. Wspomniane zwiększenie ochrony konsumentów połączone z ograniczeniem nieuczciwych praktyk sprzedawców energii mogłoby doprowadzić do zwiększenia zaufania odbiorców końcowych, co do samej procedury zmiany sprzedawcy energii elektrycznej, a przez to do istotnego zwiększenia liczby zawieranych nowych umów sprzedaży.

Bibliografia

- Bielak-Jomaa, E. i Lubasz, D. (red.). (2017). *RODO, Ogólne Rozporządzenie o Ochronie Danych, Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Billewicz, K. (2014). Ochrona danych osobowych – teoria i fikcja. *Wiadomości elektrotechniczne*, 7.
- Cialdini, R. (2000). *Wywieranie wpływu na ludzi. Teoria i praktyka*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Czarnecka, M. (2012). *Prawo energetyczne. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Czarnecka, M. (red.). (2014). *Konsument na rynku energii elektrycznej*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Langowski, R. (2016). Zmiana sprzedawcy energii elektrycznej – uwarunkowania rynkowe w Polsce. *Rynek Energii*, 6.
- Litwiński, P. (2017). *Rozporządzenie UE w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i swobodnym przepływem takich danych. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Lubasz, D. (2017). *RODO, Ogólne Rozporządzenie o Ochronie Danych, Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Muras, Z. i Swora, M. (red.). (2016). *Prawo Energetyczne. Tom II. Komentarz do art. 12–72*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Pawełczyk, M. (2012). *Prawo energetyczne. Komentarz*. Poznań: Wydawnictwo IURIS.

⁴⁷ Zob. projekt ustawy z dnia 5.10.2018 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (nr z wykazu UC34).

- Pawełczyk, M. (2013). Przedsiębiorstwo energetyczne a konsument w sektorze energetycznym – propozycja nowego modelu ustrojowego ochrony zbiorowych interesów konsumentów w sektorze energetycznym. W: A. Walaszek-Pyziół (red.), *Regulacja, innowacja w sektorze energetycznym*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Powałowski, A. i Skutecka, D. (2013). Miejsce odbiorcy na rynku energii wobec zachodzących na nim procesów z uwzględnieniem zmian w tzw. trójpacku energetycznym. W: A. Walaszek-Pyziół (red.), *Regulacja, innowacja w sektorze energetycznym*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Sygnowski, G. (2014). Energia niekoniecznie od firmy energetycznej – wyniki badania w zakresie zmiany sprzedawcy. *Biuletyn Urzędu Regulacji Energetyki*, 1.
- Szablewski, A.T. (2012). *Liberalizacja a bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej*. Warszawa: Wydawnictwo Key Text.
- Świętochowska, E. (2018). *Koniec z wprowadzaniem klientów w błąd. UOKiK chce zaostreżenia przepisów*. Pozyskano z: <https://biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/1120116,uokik-chce-zaostrezenia-przepisow-wzgleciem-nieuczciwych-firm.html> (1.08.2019).